

Op deze wijze wil Zutphen blijven herinneren hoe het de nazi's hielp bij het onteigenen van joodse woningen

Het huis aan de Frans Halslaan dat David en zijn ouders na de oorlog toch terugkregen na jarenlang gerechtelijke procedures. © Arjan Gotink

Door Merten Simons, m.simons@destentor.nl, De Stentor, 23-11-23

Om de herinnering aan de zwarte bladzijde blijvend te houden
Kom je na de bevrijding terug na een angstige periode in Kamp Westerbork,
blijkt je eigen huis verhuurd te zijn en die van vermoorde familieleden
verkocht. Het overkwam de toen 10-jarige David Meijers en zijn ouders in
Zutphen. Maar niet alleen hen. Talloze huizen van Joden werden in de Tweede
Wereldoorlog onteigend. Een zwarte bladzijde in de geschiedenis waaraan
Zutphen inwoners blijvend wil herinneren.

De Gemeente [Zutphen hielp de Duitse bezetter met het afpakken](#) van Joods
vastgoed. Hoewel de Gemeente zelf geen panden aankocht, liet het wel anderen
ervan profiteren. Na de Tweede Wereldoorlog bekommerde de Gemeente zich
'nauwelijks' om het lot van teruggekeerde Joden. Dit bleek afgelopen jaar uit
onderzoek van de Radboud Universiteit.

„Deze zwarte pagina uit de geschiedenis willen we voor het voetlicht brengen.

Als Zutphen hebben we er een rol in gespeeld en dat mogen we niet vergeten”,
zegt wethouder Sjoerd Wannet.

Volgens de onderzoekers bleek dat de Gemeenten Zutphen en Warnsveld met hun uitvoerende diensten de bezetter ondersteunden bij deze onteigeningen. ‘Denk bijvoorbeeld aan de inzet van de politie of het transport en de opslag van inboedels’,

Rol Zutphen na de bevrijding

Pijnlijk was volgens de onderzoekers daarnaast de houding van Zutphen na de bevrijding. Na de oorlog deed de Gemeente ‘niet of nauwelijks moeite om zicht te krijgen op het lot van hun Joodse inwoners’. Joden kregen hun bezit niet direct terug. ‘Traag en bureaucratisch’ verliep dat proces volgens de onderzoekers.

Gerdien Verschoor

Na het pijnlijke rapport van de Radboud Universiteit stapte Zutphen afgelopen jaar naar [Gerdien Verschoor](#). De Zutphense kunsthistorica was onder meer drie jaar lang directeur van Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Zij kwam met aanbevelingen om de herinnering aan de zwarte bladzijde blijvend te houden.

De rode draad in die aanbevelingen zijn de verhalen die verteld moeten worden van joodse inwoners uit die tijd. Niet alleen die van omgekomen joden, maar ook de ervaringen van bijvoorbeeld kinderen zoals David.

Huis weg na bevrijding

David dook in de oorlog met zijn ouders onder in De Hoven. Als bij het verzet bekend wordt dat ze gevaar lopen, worden ze overgebracht naar een

onderduikadres in Klarenbeek. Daar worden ze bij toeval aangetroffen door NSB'ers. Begin 1945 wordt het gezin weggevoerd naar Kamp Westerbork. Op 12 april datzelfde jaar wordt David met zijn ouders in Kamp Westerbork door de Canadezen bevrijd.

Ruim een maand later keren ze terug naar Zutphen. Hun oude huurhuis aan de Ruysdaelstraat wordt inmiddels door iemand anders bewoond. Na een moeizame jarenlange gerechtelijke procedure lukt het de familie om terug te keren naar de woning van vermoorde familieleden aan de Frans Halslaan 66.

Veel van dit joods vastgoed werd in de oorlog namelijk onteigend door de nazi's en voor een prikkie opgekocht door veelal grote opkopers. De Gemeente Zutphen hielp de nazi's met het afpakken van dit joods vastgoed, bleek uit onderzoek van de Radboud Universiteit. In totaal gaat het om 138 panden, waarvan alleen al 7 aan de Deventerweg [..]. Zie: [Verkaufsbücher](#)

Verhalenkast en een stadswandeling langs talloze onteigende woningen

Verhalen zoals die van David worden straks bijeengebracht in een verhalenkast. Musea Zutphen krijgt de opdracht zo'n verplaatsbare kast te ontwikkelen. In principe komt die kast in de hal van het stadhuis te staan, waar het een beginpunt vormt voor bijvoorbeeld een stadswandeling langs talloze onteigende woningen. Ook moet er een lespakket aan verbonden worden.

Kinderboek

Daarnaast laat Zutphen op advies van Verschoor een kinderboek schrijven. In 2025 is het 80 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd en dan moet dat boek uitgegeven worden. In het boek worden de persoonlijke verhalen van kinderen uit de oorlog verteld, maar ook van het leven van de Joodse gezinnen voor de oorlog. Als het aan Verschoor ligt wordt dit boek gratis op scholen verspreid.

Wethouder Wannet laat weten nog te onderzoeken wat daarin mogelijk is.

Meeste Joden uit Zutphen gedeporteerd

Volgens een ambtelijke telling in 1941 woonden er op dat moment 494 Joden in Zutphen en 13 in Warnsveld. Vijf jaar na de oorlog waren er in beide Gemeenten nog slechts 79 Joodse inwoners.

Tegenover bijna 400 oorlogsslachtoffers stonden slechts 42 overlevenden die waren teruggekeerd uit de kampen of van hun onderduikadres. In een half jaar tijd, tussen november 1942 en april 1943, werden vrijwel alle Zutphense Joden via Westerbork naar de concentratiekampen gedeporteerd.

Zie: [Stolpersteine Zutphen](#)
